

2021/22845

VERTROUWELIJK

Rekenkamer Zaanstad
T.a.v. de heer E. Oppenhuis
info@rekenkamer-amsterdam.nl
e.oppenhuis@rekenkamer-amsterdam.nl

gemeente Zaanstad

Wethouder
N. Groothuismink

Stadhuisplein 100
1506 MZ Zaandam
Postbus 2000
1500 GA Zaandam

Telefoon 14 075
www.zaanstad.nl

DATUM
ONDERWERP

12 oktober 2021

Bestuurlijke reactie op concept-bestuurlijk rapport Social return on investment

Geachte heren de Ridder en Oppenhuis,

Op 23 september 2021 heeft het college het concept-bestuurlijk rapport Social return on investment van uw Rekenkamer ontvangen. De raad heeft de Rekenkamer gevraagd om meer inzicht te krijgen in Social return on investment (SROI) als thema voor het onderzoek naar de uitvoering van de Participatiewet in 2020.

Hartelijk dank voor uw uitgebreide rapportage. Het college is blij met uw erkenning dat Zaanstad SROI serieus aanpakt. U geeft aan dat de SROI aanpak versterkt is door de komst van de SROI desk en dat we resultaten boeken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

De centrale onderzoeksvraag luidt:

In hoeverre is de SROI –aanpak van de gemeente Zaanstad adequaat georganiseerd en is er voldoende inzicht in de doeltreffendheid?

De hoofdconclusie is:

De afgelopen jaren is de SROI-aanpak versterkt, maar de werkwijze is nog niet volledig ingericht, vastgelegd en in de praktijk gebracht. Met name rondom het contractmanagement moeten nog stappen worden gezet. Met het ontbreken van concrete doelstellingen en gebreken in de registratie is het bovendien niet mogelijk om de doeltreffendheid van de aanpak te beoordelen. Er is ook maar beperkt gerapporteerd over SROI en de informatievoorziening aan de raad is de afgelopen jaren zelfs verslechterd.

De rekenkamer noemt in haar analyse de volgende drie belangrijke verklaringen voor de gesignaleerde tekortkomingen en benoemt daar waardevolle leerpunten bij.

1. Recent ingevoerde werkwijze

Het college ziet dat in deze fase waarin hard gewerkt wordt om het nieuwe beleid te implementeren, het er bij hoort om te leren. Het is dan helpend om gestructureerd de knel- en ontwikkelpunten op te pakken.

2. Afwezigheid van concrete doelen

Het formuleren van (relatieve) streefwaarden is een uitdaging, die we aangaan. Een uitdaging omdat de arbeidsmarkt waar we de mensen naar toe begeleiden, een markt is van vraag en aanbod die fluctueert en waar van alles gebeurt. Een voorbeeld is de impact van corona waardoor re-integratie en scholing voor een groot deel heeft stilgelegen of anders moest worden ingevuld.

3. Spanning tussen partnerschap en controle

Het werken aan de opgave om zoveel mogelijk mensen te begeleiden naar werk of te laten meedoen is een intensief proces. We zien dat niet iedereen automatisch wordt opgenomen. De kwaliteit van de match tussen werkzoekende en werkgever daar komt het op aan. Daar is allerlei dienstverlening voor nodig. Goed contact met de werkgever is daarvoor van belang. Het Werkgevers Servicepunt betreft werkgevers steeds meer bij de opgave. En het is belangrijk dat iedereen zijn rol oppakt in het proces SROI. We zien de door de rekenkamer ingebrachte verbeteringen hierover als waardevol, o.a. over de inrichting van de controlefunctie en de inbedding van de rol van de contractmanager.

De rekenkamer benoemt dat er de afgelopen jaren belangrijke stappen zijn gezet, maar dat er ook nog verbeteringen mogelijk zijn. In het rapport geeft de rekenkamer **zes aanbevelingen** die gericht zijn op een betere sturing op beleidsniveau, het optimaliseren van het uitvoeringsproces en het versterken van de monitoring en verantwoording. We zien dat we met het recente nieuwe beleid de goede weg zijn ingeslagen én herkennen de ontwikkel- en verbeterpunten die de Rekenkamer benoemt en waar zij aanbevelingen over doet. Het college heeft de wens om alle zes waardevolle aanbevelingen van de Rekenkamer over te nemen.

Diverse ontwikkelpunten waarvan we tijdens de implementatie afgelopen jaar al zagen dat ze noodzakelijk zijn, pakken we nu al op. Voor de andere aanbevelingen gaan we onderzoeken hoe we dat kunnen doen en maken dan een "Plan van aanpak voor de aanbevelingen SROI" met een tijdsplanning en benodigde capaciteit en kosten. Dit plan zal ter vaststelling worden voorgelegd aan het college en ter kennisname aan de raad verzonden. De Rekenkamer constateert dat de SROI-desk een krappe capaciteit heeft gezien haar huidige taken. De mogelijkheden voor het opstellen en met name uitvoeren van een plan van aanpak zijn daarom mede afhankelijk van de benodigde beschikbare middelen voor extra capaciteit voor SROI in de voorjaarsnota.

Per aanbeveling geven we hier de reactie van het college.

Aanbeveling 1: Formuleer concrete doelstellingen

- We gaan onderzoeken hoe en welke (relatieve) indicatoren we voor SROI kunnen gebruiken.
- De rekenkamer geeft aan: Denk daarbij aan het aandeel van bepaalde activiteiten (betaalde dienstverbanden, co-creatieve projecten) of doelgroepen die de voorkeur hebben, en het percentage lokale kandidaten of vaste contracten. In het huidige uitvoeringsplan WSP staan doelgroepen benoemd die de voorkeur hebben. Deze zullen we hierbij betrekken.
- We maken een voorstel aan de raad om de prestatie-indicator voor SROI weer op te nemen in de jaarlijkse verantwoording. Het gaat hierbij om een realisatie gebaseerd op afgeronde projecten (contracten). Zie hiervoor aanbeveling 6.
- We betrekken hierbij de 9 voorwaarden voor een goede indicator, uit het Amsterdamse onderzoek waar de rekenkamer naar verwijst.

De oplossing start met onze houding, we gaan onderzoeken om streefwaarden in de vorm van (jaarlijkse) wenselijke prognoses te formuleren als stip op de horizon voor de SROI invulling.

Aanbeveling 2: Werk de werkwijze verder uit en leg het vast

- We gaan inventariseren welke onderdelen van de werkwijze nog verder uitgewerkt moeten worden.
- Hierbij wordt de lijst voorbeelden van de Rekenkamer gebruikt.

- Zaken die nu alleen nog informeel zijn geregeld met ketenactoren worden vastgelegd in de procesbeschrijving SROI.
- We bekijken op welke wijze de Zaanse procesbeschrijving SROI wordt vastgelegd zodat deze een formele status krijgt.

De rekenkamer geeft in de verwerkingstabel van het feitelijk wederhoor uitgebreide uitleg die relevante zinvolle input geeft voor de richting van de uitwerking van o.a. deze aanbevelingen. De werkwijze en processen gaan we verder uitwerken en beter vastleggen. Het college merkt hierbij op dat de winkel open is en we al stappen zetten met diverse implementatie verbeteringen waarvan we tijdens de uitvoering al hebben gezien dat ze noodzakelijk zijn. Dit betreft bijvoorbeeld een strakkere sturing door het management op het gebruik van Kansenskaarten SROI en het gebruik van Meldingsformulieren SROI. Dit gebeurt o.a. door een recente aanvulling op de Inkoopkalender waardoor deze informatie voor iedereen inzichtelijk en daarmee te monitoren is.

Aanbeveling 3: Onderzoek de benodigde capaciteit voor de SROI desk

- Sta eerst stil bij de gewenste rol van de SROI desk
- Bepaal vervolgens de bijbehorende ambtelijke capaciteit
- Denk daarbij ook na over efficiëntere werkwijzen

Met elkaar definiëren we waar we van zijn. Wanneer is SROI succesvol en welke randvoorwaarden horen daarbij. Wat valt onder bedrijfsvoering en excellente dienstverlening. We hebben niet voldoende capaciteit met 1,6 fte om iedereen te bedienen.

Aanbeveling 4: Verbeter de kwaliteit van de registratie

- Knel- en ontwikkelpunten van het registratiesysteem op korte termijn oppakken
- Inventariseren welke andere ontwikkelpunten er nog bestaan voor het nieuwe registratiesysteem
- Samen met de landelijke leverancier onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om de Zaanse wensen door te voeren
- Systematisch sturen op registratie

We onderkennen het belang van registratie. Een aantal zaken kunnen we nu uitvoeren en de overige gaan we inventariseren en oppakken. Voor het op maat maken van het registratiesysteem voor Zaanstad brengen we ook de kosten in kaart.

Aanbeveling 5: Zorg voor meer inzicht in de effecten van SROI op de langere termijn.

De rekenkamer noemt vier mogelijkheden om meer informatie te verzamelen over de duurzame effecten van SROI op de langere termijn.

1. Te onderzoeken of in het gebruikte registratiesysteem ook de duur van de arbeidsovereenkomst geregistreerd kan worden. En bij het afronden van het contract te onderzoeken welke vervolgstappen eventueel nog met de kandidaat zijn of worden gezet na de SROI-plaatsing;
2. Te onderzoeken welke mogelijkheden het nieuwe kandidaat-volgsysteem van Werkom biedt.
3. Met het WSP afspraken te maken om bij te houden welke activiteiten er nog meer samen met de opdrachtnemers worden ondernomen na afloop van het SROI-contract;
4. Na afloop van het contract en eventueel nog op een later moment de opdrachtnemer en/of de geplaatste kandidaat een korte enquête te laten invullen over de gemaakte stappen door de kandidaat en over het (verwachte) effect van de opgelegde SROI-verplichting op toekomstige (na de opdracht) plaatsingen bij de opdrachtnemer van kandidaten met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Deze inzichten op langere termijn kunnen ons beleid ondersteunen. We gaan dit onderzoeken. We zien een aantal variabelen die invloed hebben op de mogelijkheden om dit uit te voeren:

- Extra benodigde capaciteit: een longitudinaal onderzoek van de effecten van SROI op zowel kandidaten als op de ondernemers vraagt capaciteit. Het is arbeidsintensief;
- Registratiesysteem; de (on)mogelijkheden om te registreren in een contractmanagement systeem;
- Privacywetgeving: een grondslag voor het verwerken van persoonsgegevens is noodzakelijk;
- Wat kan het ons opleveren en wat kunnen we daar mee.

Aanbeveling 6: Verbeter de informatievoorziening aan de gemeenteraad

- De eerste begroting in een nieuwe bestuursperiode wordt doorgaans aangegrepen om veranderingen in inrichting of indeling van indicatoren door te voeren. Het college stelt voor om bij de begroting, na de verkiezingen in maart 2022 een voorstel te doen met betrekking tot de prestatie-indicator en streefwaarde SROI. Dit voorstel kan op basis van een advies van de raads werkgroep indicatoren meegenomen worden bij de samenstelling van het nieuwe pakket aan indicatoren en streefwaarden.

De planning om het “Plan van aanpak voor de aanbevelingen SROI” klaar te hebben is april 2022. De onderdelen waar we al mee begonnen zijn, nemen we daarin op. We bedanken de rekenkamer voor de inzichten over verbetering van ons SROI proces. Deze sluiten aan bij waar we nu staan, na de invoering vorig jaar mei. We kunnen verder met het ontwikkelen en verbeteren van de sturing, het optimaliseren van het uitvoeringsproces en het versterken van monitoring en verantwoording van het SROI beleid.

Hoogachtend,

namens burgemeester en wethouders van Zaanstad,

Wethouder Werk en Inkomen
N. Groothuismink